

Нова природа війни змінила сутність основ глобальної безпеки: український досвід і майбутній світовий порядок

П'ятниця, 25 квітня 2025, 12:25

38815

*Виступ Надзвичайного і Повноважного посла України у Великій Британії і Північній Ірландії, Головнокомандувача ЗСУ (2021–2024) **Валерія Залужного** на Форумі оборонних технологій Україна – Велика Британія, організованому RUSI.*

25 квітня 2025 рік

Для мене велика честь бути вкотре у стінах британського аналітичного центру, який спеціалізується на проблемах міжнародної безпеки та військової справи. Отже, говоритимемо саме про них. Сьогодні це надважливо.

По-перше, мабуть, кожний із присутніх у цій залі зрозумів, що ми живемо в часи глобальних змін. Причина тому – не я, який [коментував](#) це в минулому році в стінах Chatham House, а ціла низка факторів, що спливали у 21 столітті. А особливо – війна в Україні, яка стала не лише найкривавішим актом насилля в Європі, а й рушієм багатьох сил, які привели до зміни світового порядку. Ця зміна вже відбулась. І це не залежить від того, хочуть бачити це сучасні політики, чи ні.

По-друге, у світі, який вже змінився та продовжує змінюватися, поза бажанням тих же політиків, змінилася і світова система безпеки. Вона трансформувалася не лише тому, що змінюється геополітичний простір, а й тому, що через війну в Україні змінилась і сама сила, на якій трималася ця система безпеки.

Хочете ви вірити цьому чи ні, є у вас контракти на танки і гелікоптери на наступні 10 років чи ви лише плануєте їх підписати, природа воєнної сили вже змінилася. Дуже шкода, що це добре розуміють в Україні, Росії, Китаї, але зовсім не розуміють в інших місцях. У яких саме, я сьогодні казати не буду. Це вже не має значення.

Отже, ми будемо вести мову саме про сучасні військові технології. Кому вони будуть потрібні, крім України, очевидно, будуть вирішувати політики. Я лише окреслю, що вони собою являють, і як вони працюють.

Хоча, хотів би також зауважити, що найбільш актуальними вони є зараз для розбудови оборонних спроможностей саме Європи. Перш за все, через розпочате переформатування євроатлантичного безпекового простору.

Отже, про технології.

Російсько-українська війна повністю змінила характер війни. Одного ранку влітку 2023 року, коли українські війська, користуючись доступними доктринами і наявним озброєнням, долали метр за метром ворожі оборонні лінії, в небі з'явилися дрони в масштабі, який зумовив трансформацію усієї архітектури бою.

Розвідувальні, ударні дрони, дрони, що обслуговували вогонь артилерії, об'єднані системою ситуаційної обізнаності, зробили поле бою абсолютно прозорим. Усе це дало необмежені можливості для нанесення високоточних ударів на тактичному рівні.

Поступово, як і Перша світова, ця війна зайшла в ступор. Вже зовсім згодом, в 2024 році, бурхливий розвиток науково-технічного прогресу призвів до ситуації, коли дронами вражалися цілі не тільки перед переднім краєм, а й в оперативній глибині. Це унеможливило знаходження будь-якої техніки, вогневих засобів, резервів – навіть поза переднім краєм.

Високоточні удари по шляхах логістики стали сьогодні абсолютно буденним явищем. Більше того, такі удари вже є частиною тактики видавлення з позицій.

Таким чином, унаслідок абсолютної прозорості перед переднім краєм утворилася 10-15 кілометрова зона суцільної смерті. Вже не дивно, коли дрон полює не за групою ціллю чи бронеоб'єктом, а навіть за окремим солдатом. До речі, ця зона постійно розширюється, як і росте вірогідність бути там знищеним.

Чому це стало можливим? Вкотре раз повторюся, причинами цьому є:

По-перше, шалений розвиток засобів РЕБ. Саме завдяки розвитку РЕБ вдалося нівелювати спроможність супутникових технологій, радіо- і GPRS-керованих боєприпасів наносити високоточні удари на оперативному рівні. Ефективність дорогих ракет і високоточних снарядів впала до нуля.

По-друге – на полі бою з'явилася велика кількість засобів візуальної розвідки та ударних дронів тактичного і оперативного рівня.

Як наслідок, тактика застосування та оперативне мистецтво зазнали суттєвих змін.

На оперативному рівні війна взагалі зайшла в глухий кут. Глибокі маневри чи удари на оперативну глибину стали неможливі. Значною мірою через те, що протиборство між безпілотними системами з одного боку та засобами РЕБ і ППО з іншого продовжується. А отже класичні наступальні операції та наступальні дії не просто втратили ефективність, а стали майже самотужками.

З часом, навіть наступальні дії малих високомобільних та технологічно оснащених тактичних груп, щільно скоординованих з системами ситуаційної обізнаності, підтримки, РЕБ та ППО, стали неефективними.

Таким чином, можна з впевненістю сказати, що:

1. Завдяки безпілотним системам та цифровим технологіям традиційні і відомі вам види озброєнь, які десятиліттями визначали характер війни, залишилися в історії. Їх вже немає.

2. Броньована техніка, яка з 1915 року була основою наступальних операцій, стала беззахисною перед дешевими дронами, а отже, її використання і в інших видах бою сьогодні є неможливим.
3. Високоточна зброя, що використовувала GPRS-позиціонування, через розвиток РЕБ втратила свою ефективність.
4. Протиповітряна оборона зазнає чи не найбільших трансформацій. Поява великої кількості малих і дешевих дронів зробила економічно недоцільним використання наддорогих ракет до систем ППО.
5. Повітряний простір над полем бою став недоступним для пілотованої авіації і перетворив її на допоміжний засіб протиповітряної оборони. Авіація потребує модернізації і можливості вести розвідку, наносити ураження із зовсім інших відстаней.
6. Морський простір поступово був зайнятий морськими дронами. Тепер могутні кораблі ховаються в захищених портах.

Це не просто технології. Усе це потребує повного переосмислення форм і способів застосування. Як наслідок – перероблення воєнної доктрини. У свою чергу, це призведе до перегляду принципів організації Збройних сил і, зрештою, оборонного планування.

Скільки для цього потрібно часу вам, шановні присутні, я не знаю. Гадаю, що для наших ворогів цей процес займе не більше трьох років, а з урахуванням масштабування – п'яти.

Очевидно, що Перемога на полі бою тепер повністю залежить від можливостей випереджати противника в технологічному розвитку. Дуже важливо, щоб зміни відбувалися саме в ланцюгу "наука (розробка) – виробництво – застосування". Саме від ефективного взаємозв'язку між ними буде залежати інноваційний розвиток.

Виробники мають бути гнучкими та адаптивними, готовими у будь-який момент внести зміни в свої апаратні рішення. Якщо ці апаратні рішення унормовані державною бюрократією або корупційними інтересами – ланцюжок обірветься і противник буде попереду. Тому треба бути готовими доопрацьовувати вироби до умов застосування на полі бою. Безумовно, необхідно звернути увагу на:

1. **Розвиток технологій штучного інтелекту та машинного навчання.** Очевидно, що швидкість впровадження технологій ШІ на полі бою, особливо у керуванні складними процесами у сфері розвідки, планування, управління, вогневого ураження, а також автономних бойових систем (без управління людини), надаватиме якісну і кількісну перевагу.
2. **Рішення у сфері РЕБ.** Вони є чи не найголовнішими. Адже, необхідно по суті вирішити дві надважливі задачі: створити цифрове поле для застосування і захистити його від впливу противника. А це, звісно, пошук нових технологій зв'язку. Наприклад, когнітивного радіо. Такі розробки вже є. Важливий також пошук нових способів навігації та донаведення. Розробка нових методів передачі даних, що виходить за межі радіочастотного спектру.
3. **Розвиток дешевих високоточних безпілотних систем великої дальності.** Це необхідно для збільшення спроможності систематичного руйнування інфраструктури противника, виснаження його систем ППО та нанесення комбінованих атак по важливих об'єктах.
4. **Розвиток і виробництво дронів (роботів) як складової основних бойових спроможностей.** Російсько-українська війна надала країнам важливий урок: війна, що передбачає обмін людських життів на тактичні успіхи, більше не є доступною. У сучасному бою людина є наддорогим ресурсом. Ресурсом, який відновити

неможливо. Саме технології дозволяють зберігати бойову ефективність при радикальному зниженні втрат.

Отже, ми маємо розвивати:

- ударні дрони, які довели свою виняткову ефективність, особливо в умовах дефіциту артилерійських боєприпасів;
- розвідувальні;
- зенітні;
- наземні безпілотні системи;
- універсальні бойові платформи;
- морські безпілотні системи

5. Цивільні технології або технології подвійного призначення досягли такого рівня складності, що сьогодні вони складають основу бойових спроможностей. Серед них:

- використання комерційних супутникових систем в інтересах розвідки;
- використання 3-D друку для швидкого виготовлення запасних частин та компонентів військової техніки в "кустарних" умовах;
- використання соціальних мереж для збору розвідувальних даних;
- створення імпровізованих систем РЕБ з комерційно доступних компонентів для глушіння зв'язку та управління дронами противника;
- використання цивільних месенджерів із наскрізним шифруванням для обміну даними;
- використання хмарних рішень.

До речі, саме це вже зараз дає можливість невеликим гравцям із обмеженими ресурсами: окремим країнами, відомствам і навіть підрозділам досягати вражаючих результатів за допомогою відносно недорогих асиметричних рішень.

Як висновок, революція воєнних технологій на основі безпілотних систем і штучного інтелекту повністю змінила природу війни і продовжує розвиватися. А отже, швидкість впровадження інновацій напряду збільшує спроможності держави досягти перемоги у війні.

Імовірно, у майбутній високотехнологічній війні перемагає той, хто адаптуватиметься до технологічних умов поля бою швидше, ніж противник. Та сторона, що першою системно і якісно здійснить перехід на інший воєнно-технологічний рівень, отримає безумовну стратегічну перевагу і нав'яже свою волю іншій стороні.

Поки у противника є ресурси, сили і засоби завдавати ударів по нашій території, робити спроби наступальних дій, він це робитиме. Це і є війна на виснаження.

Цьому сприяє і геополітична ситуація сьогодні. Адже ніхто не може ворогу сьогодні у цьому завадити.

Покласти цьому край може лише повне руйнування самої спроможності вести війну, тобто військово-економічного потенціалу. Руйнування останнього, звісно, ставить під сумнів навіть знаходження окупаційних військ на окупованій території.

У будь-якому випадку, архітектура стратегії виживання і Перемоги на сьогоднішньому етапі можлива лише на побудові нової військово-технологічної системи. Усе це необхідно зробити у поточному технологічному циклі, який може тривати не більше 3-5 років.

На міжнародній арені вихід із ситуації, про яку ми сьогодні говоримо, полягає не лише в адаптації до нових викликів, а у формуванні нової глобальної безпекової реальності, до якої Україна вже долучилася як рівноправний і активний учасник. Україна більше не є лише об'єктом підтримки – ми стали джерелом досвіду, технологій і рішень, які мають стратегічне значення для всього цивілізованого світу.

Це не лише питання підтримки України – це питання спільної готовності до нової епохи війни, де домінують технології, інформація і автоматизація рішень. Український досвід став унікальним – ми першими змушені були перебудовувати армію, промисловість і стратегію у відповідь на виклики, які інші лише починають усвідомлювати.

Ці виклики не лише для України. Це виклики для всіх. Світова безпека більше не тримається на старих гарантіях – вона будується на динаміці, технологіях і готовності змінюватися. Ми зробили свій вибір і платимо за нього високу ціну щодня, але натомість отримали шанс на виживання. І ми запрошуємо вас зробити цей вибір разом із нами. Щоб не лише вистояти, а й перемогти. І не лише сьогодні, а у всьому, що чекає попереду.

Валерій Залужний

Колонка – матеріал, який відображає винятково точку зору автора. Текст колонки не претендує на об'єктивність та всебічність висвітлення теми, яка у ній піднімається. Редакція "Української правди" не відповідає за достовірність та тлумачення наведеної інформації і виконує винятково роль носія. Точка зору редакції УП може не збігатися з точкою зору автора колонки.